

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 246 sahifa,
9-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek bolalar folklorining etnopsixologik jihatlarini.....	10
<i>Alimbayeva Shaxlo Tursunovna</i>	
The Convergence of Educational Paradigms: Policy Borrowing, Adaptability, and Institutional Reform in Uzbekistan's Modern School System	15
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida valeologik kompetensiyalarni rivojlantirish	21
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li, Mamatqulov Davronbek Abdig'apparovich</i>	
Autizm spektridagi buzilishlarga ega bolalar rivojlanishida STEAM ta'lim texnologiyasining pedagogik ahamiyati.....	25
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Zuhra Adizovna</i>	
Ozodlikdan mahrum qilingan shaxsning jazoni ijro etish muassasasidagi moslashuvining psixologik xususiyatlari	30
<i>Saydullayeva Muxabbat Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Shodiyeva Gulruh Xayrullayevna, Ergasheva Farog'at</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida gamifikatsion topshiriqlar asosida divergent fikrlashni shakllantirishning didaktik mexanizmlari.....	37
<i>Jalilov Muhammadali Abdumutalibovich, Saloydiovva Sevaraxon Mahammadsharif qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyat tajribasini shakllantirish	41
<i>Sayfiddinova Muxlisa Sayfiddinova</i>	
Harbiy xizmatchilar oilalarida inqirozlarni profilaktika qilishda ijtimoiy-psixologik xizmatlarning o'rni	45
<i>Sh. S. Kurbanova</i>	
Yosh onalarning pedagogik kompetensiyalariga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar	49
<i>Yuldasheva Zulayxo Sadullayevna</i>	
Роль нарративно-экспозиционной терапии при работе с детьми, репатрированными из ЗОН вооружённых конфликтов	53
<i>Юлдашев Санжар Рузимуродович</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar: muammo va uning yechimlari.....	57
<i>Mamatova Karomat Ilhomjonovna</i>	
Bitiruvchi sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayonlarida individual yondashuvning ahamiyati ...	61
<i>Asilova Sanobar Xatamboyevna</i>	
Optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari.....	66
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Shomurodova Maftuna Tolibjon qizi, Rayimova Muazzam Xolbobo qizi</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarida kompyuter grafikasiga oid kompetensiyalarni rivojlantirish uchun Gamified Project-Based Learning asosidagi integrativ metodika ishlab chiqish	69
<i>D. Y. Pulatova, G'. R. Berdiyev</i>	
Psixologik savodxonlikning o'smirlar akademik savodxonligiga ta'siri.....	76
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika darslarida loyihaviy ta'limni qo'llashning pedagogik asoslari	81
<i>Ismonov Turgunpulat To'liqinovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiatga oid kompetensiyalarini rivojlantirishda mashg'ulot, ekskursiya va sayrlardan foydalanish metodikasi.....	84
<i>Maripova N. X.</i>	
Individual yondashuvga asoslangan pedagogik mexanizmlarni amaliyotga joriy etish metodikasi	88
<i>Nurova Malika Abduzairovna</i>	

Communicative Learning as a Basis for Critical Thinking Development	92
<i>Petrosyan Nelya Valerevna, Khalilova Farangiz Khoshimovna</i>	
Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	97
<i>Raximova Gulxayo Alisherovna</i>	
Talabalarda chidamkorlikni rivojlantirishning ahamiyati	100
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ertaklar orqali tarbiya berish usullari	105
<i>X. Sh. Ochilova</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol ta'lim texnologiyalarining samaradorligi	109
<i>Xalilova Dilnoza Furkatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kitobxonlik madaniyatini kreativ yondashuvlar asosida shakllantirish imkoniyatlari	112
<i>Xolyigitova Bahoroy Kimsanboyevna</i>	
Bo'lajak buxgalleriya hisobi va audit sohasidagi talabarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari	117
<i>Arziyeva Visola Namozovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini tizimlashtirishning didaktik va aksiologik tamoyillari	121
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Munis Xorazmiy devonining o'rganilishi va uning tarixiy-etimologik tahlili	125
<i>Sharopova Durdona Azim qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida pedagogik kompetensiyalarni takomillashtirish asoslari	129
<i>Tashmatova Gulzoda</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvining didaktik imkoniyatlari	133
<i>To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni	137
<i>Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</i>	
Talabalar jamoasida uchraydigan nizoli vaziyatlarning diagnostik tahlili	142
<i>Vaxobova Muxtabar Nurmuhimmat qizi</i>	
Kreativ yondashuv asosida talabalarining kasbiy sifatlarini shakllantirish	146
<i>Xolmatova Gulhayo Ulug'bekovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining psixologik asoslari	151
<i>Xurvaliyeva Tarmiza Latipovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlarining boshqaruv samaradorligini oshirishda media va axborot savodxonligini rivojlantirish modelini takomillashtirish	156
<i>Abdulxakimova Ziyoda Latibjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsda muammoli STEAM loyihalarini yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish	161
<i>M. S. Achilova</i>	
Optik tushunchalarni shakllantirish metodikasi	165
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Cho'liyeva Sofiya Sobirjon qizi, Shog'dorova Moxinur Bobomurot qizi</i>	
PHET simulyatsiyalari yordamida optikani o'rgatish	169
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Toshmirzayeva Buvioysha Panji qizi, Ruziyeva Jasmina Sirojiddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodiy fikrlashini o'ziga xos jihatlari	173
<i>Gafurova Shoxista Erali qizi</i>	
O'zbekiston hududlarida yengil atletika infratuzilmasi va sportchilar tayyorlash tizimini tashkiliy-boshqaruv asoslari	178
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
O'zbekistonda mustaqil fikrlash muammosi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili	181
<i>Tursunova Dilbar Zafarovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Methodology for Developing Competencies in Primary Education and the Communicative Analysis of Oral Speech..... 184 Turumbetova Aygul Yusupbaevna
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini "Tarbiya" darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga o'rgatish metodikasi 189 Ummatkulova Sayyora Shovkatovna
	Boshlang'ich sinflarda matematika ta'limini tashkil etish 191 Saydullayeva Shabbona Ashraf qizi, Axtamqul Azamqulov, Anvar Yusupov
	Metakognitiv xabardorlik ko'rsatgichlarining ta'lim shakliga bog'liqligi..... 195 Ermatova Robiya Bekjonali qizi
	The Integration of Artificial Intelligence Technologies in Esp Instruction: Enhancing Professional Communicative Competence in Higher Education 199 Ismailova Shaira Ferdousovna
	Intercultural Communicative Competence in English Language Teaching: Preparing Global Learners 204 Maqsudova Gulnoz Olimovna
	Teaching Reading Through Multimodal Texts: Enhancing Comprehension and Engagement in EFL Classrooms 208 Norboyeva Shahnoza Jo'rabek qizi
	Digital Technologies and Cognitive Competence Development in English Language Teaching 212 Sharipova Muhabbat Erkinovna
	Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellektga asoslangan elektron o'quv resurslarini loyihalashning konseptual-pedagogik asoslari va didaktik muammolar tahlili..... 216 Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Raxmonov Ziyodillo Xusanovich
	Boshlang'ich ta'limda timss mezonlari: kontekstli muammolarga yondashuv 222 Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li
	O'qituvchilarning qadriyatlari va stressga barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning psixologik tahlili 227 Yuldashova Dilafuz Shavkatovna
	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish pedagogik muammo sifatida 229 Safarova Madina Azamat qizi
	Социально-психологические особенности отношения студентов к использованию искусственного интеллекта chatgpt в образовательной деятельности..... 233 Аскарлова Гулрух Оринбасаровна
	Диалог культур в произведениях русскоязычных писателей Узбекистана XXI века 239 Чернова Татьяна Алексеевна, Отакулов Фолиб
	Русский язык как пространство межкультурной коммуникации в литературе Узбекистана 242 Чернова Татьяна Алексеевна, Имамов Жавлонбек, Абдурахмонов Элбек

NIKOHDAN OLDINGI HISSIIY-EMOTSIONAL KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK OMILLARI

Raximova Gulxayo Alisherovna

Toshkent Amaliy fanlar universiteti Psixologiya kafedra katta o'qituvchisi

ORCID: 0009-0008-2603-175X

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlarda nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik omillari tahlil qilingan. Hissiy-emotsional kompetentlikning tarkibiy qismlari, uning oilaviy hayotga tayyorgarlikdagi ahamiyati hamda shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar yoritilgan. Shuningdek, oilaviy munosabatlar barqarorligini ta'minlashda emotsional kompetentlikning o'ri ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: nikoh, yoshlar, hissiy-emotsional kompetentlik, emotsional intellekt, empatiya, oilaviy munosabatlar, ijtimoiy-psixologik omillar, nikohga tayyorgarlik.

Abstract: This article analyzes the socio-psychological factors influencing the development of pre-marital emotional competence among young people. The components of emotional competence, its significance in preparing for family life, and the factors affecting its development are discussed. Furthermore, the role of emotional competence in ensuring the stability of family relationships is substantiated from scientific and theoretical perspectives.

Key words: marriage, youth, emotional competence, emotional intelligence, empathy, family relationships, socio-psychological factors, preparation for marriage.

Аннотация: В данной статье проанализированы социально-психологические факторы развития добрачной эмоциональной компетентности у молодёжи. Рассмотрены компоненты эмоциональной компетентности, её значение в подготовке к семейной жизни, а также факторы, влияющие на её формирование. Кроме того, с научно-теоретической точки зрения обоснована роль эмоциональной компетентности в обеспечении устойчивости семейных отношений.

Ключевые слова: брак, молодёжь, эмоциональная компетентность, эмоциональный интеллект, эмпатия, семейные отношения, социально-психологические факторы, подготовка к браку.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash masalasi dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Oila jamiyatning asosiy instituti sifatida shaxsning ijtimoiylashuvi, ma'naviy kamoloti va psixologik rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli nikohga kirishayotgan yoshlarning nafaqat iqtisodiy yoki huquqiy, balki psixologik jihatdan ham tayyor bo'lishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Psixologik tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismlaridan biri hissiy-emotsional kompetentlik hisoblanadi. Ushbu kompetentlik shaxsning o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqarish, boshqalarning emotsional holatini tushunish va samarali muloqot o'rnatish qobiliyatlarini qamrab oladi. Tadqiqotlar ko'rsatishicha, emotsional kompetentlik darajasi yuqori bo'lgan er-xotinlar o'rtasida o'zaro tushunish, ishonch va oilaviy barqarorlik yuqori darajada namoyon bo'ladi.

Tadqiqot ob'ekti - hissiy-emotsional kompetentlikning mazmun-mohiyati.

Tadqiqot predmeti - hissiy-emotsional kompetentlik shaxsning emotsiyalarni anglash, baholash va boshqarish bilan bog'liq bilim, ko'nikma hamda malakalari majmuasidir.

Tadqiqot maqsadi - yoshlarda nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillarni aniqlash va ularning oilaviy munosabatlar barqarorligidagi o'rnini ilmiy asoslash.

Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy omillari

Yoshlarning hissiy-emotsional kompetentligi shakllanishida bir qator ijtimoiy omillar muhim o'rin tutadi.

Birinchidan, oilaviy muhit. Farzandning ilk emotsional tajribasi oilada shakllanadi. Ota-onalar tomonidan namoyon etiladigan munosabatlar, nizolarni hal etish usullari va hissiyotlarni ifodalash shakllari yoshlarning kelajakdagi oilaviy xulq-atvoriga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchidan, ta'lim muassasalari. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida muloqot madaniyati, konfliktologiya hamda psixologik savodxonlikka oid bilimlarning berilishi yoshlarning emotsional rivojlanishiga xizmat qiladi.

Uchinchidan, tengdoshlar guruhi va ijtimoiy muhit. Yoshlar o'z tengdoshlari bilan muloqot jarayonida emotsiyalarni ifodalash va boshqarish ko'nikmalarini egallaydilar. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hissiy barqarorlikni shakllantirishga yordam beradi.

To'rtinchidan, ommaviy axborot vositalari va internet tarmoqlari. Zamonaviy axborot makonida yoshlarning oilaviy qadriyatlar va munosabatlar haqidagi tasavvurlari shakllanadi. Shu sababli axborot manbalarining mazmuni hissiy-emotsional kompetentlik rivojlanishiga ijobiy yoki salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

D. Goulman, J. Mayer va P. Saloveylarning ilmiy qarashlariga ko'ra, emotsional kompetentlik tushunchasi emotsional intellekt nazariyasi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning ilmiy asoslari J. Mayer va P. Salovey tomonidan ishlab chiqilgan. Ularning fikricha, emotsional intellekt shaxsning o'z emotsiyalarini va boshqalarning emotsiyalarini aniqlash, tushunish, baholash hamda ulardan tafakkur va faoliyatni samarali tashkil etishda foydalanish qobiliyatidir.

Olimlar emotsional intellektni to'rtta asosiy komponentga ajratadilar:

- emotsiyalarni idrok etish va aniqlash;
- emotsiyalardan fikrlash jarayonida foydalanish;
- emotsiyalarni tushunish;
- emotsiyalarni boshqarish.

D. Goulman esa emotsional kompetentlikni inson muvaffaqiyatining muhim omillaridan biri sifatida baholaydi. Uning ta'kidlashicha, shaxsning hayotiy muvaffaqiyati nafaqat intellektual salohiyatga, balki emotsiyalarni boshqarish va ijtimoiy munosabatlarni samarali yo'lga qo'yish qobiliyatiga ham bog'liqdir.

Goulman emotsional kompetentlikning quyidagi tarkibiy qismlarini ajratib ko'rsatadi:

- o'z-o'zini anglash (self-awareness);
- o'zini boshqarish (self-regulation);
- ichki motivatsiya (motivation);
- empatiya (empathy);
- ijtimoiy ko'nikmalar (social skills).

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur komponentlar nikohdan oldingi davrda yoshlarning oilaviy hayotga psixologik tayyorgarligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Xususan, o'z his-tuyg'ularini nazorat qila oladigan, empatiya qobiliyati rivojlangan va samarali muloqot ko'nikmalariga ega bo'lgan yoshlar oilaviy munosabatlarda yuzaga keladigan nizolarni konstruktiv hal etishga moyil bo'ladilar.

Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikning rivojlanishida qator psixologik omillar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bular qatoriga:

- emotsional intellekt darajasi;
- o'z-o'zini baholash;
- refleksiya qobiliyati;

- empatiya;
- kommunikativ kompetentlik;
- stressga chidamlilik;
- konfliktlarni konstruktiv hal etish ko'nikmalari kiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Empatiya bo'lajak turmush o'rtog'ining hissiy holatini tushunishga imkon beradi. Kommunikativ kompetentlik esa oilaviy munosabatlarda o'zaro tushunishni ta'minlaydi. Stressga chidamlilik va emotsiyalarni boshqarish qobiliyati murakkab hayotiy vaziyatlarda oilaviy nizolarning oldini olishga xizmat qiladi.

Hissiy-emotsional kompetentlik va oilaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hissiy-emotsional kompetentlik darajasi yuqori bo'lgan shaxslar oilaviy munosabatlarda ko'proq qoniqish hosil qiladilar. Ular nizolarni konstruktiv hal etishga moyil bo'lib, turmush o'rtog'ining ehtiyojlari va hissiyotlarini yaxshiroq tushunadilar.

Shuningdek, emotsional kompetentlik:

- oilaviy moslashuvni tezlashtiradi;
- o'zaro ishonchni mustahkamlaydi;
- kommunikativ to'siqlarni kamaytiradi;
- oilaviy nizolar sonini qisqartiradi;
- psixologik farovonlikni oshiradi.

Shu bois nikohga tayyorlanayotgan yoshlar bilan psixologik treninglar, emotsional intellektni rivojlantirish dasturlari hamda oilaviy maslahat ishlari olib borilishi maqsadga muvofiqdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlik yoshlarning oilaviy hayotga muvaffaqiyatli moslashuvi va oilaviy munosabatlar barqarorligini ta'minlovchi muhim psixologik omillardan biridir. Mazkur kompetentlikning shakllanishi oilaviy muhit, ta'lim tizimi, ijtimoiy munosabatlar hamda shaxsning individual psixologik xususiyatlari bilan chambarchas bog'liqdir.

Yoshlarda hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishga qaratilgan ilmiy asoslangan psixologik dasturlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish oilaviy nizolar profilaktikasini ta'minlash hamda mustahkam oilalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Goleman D. Emotional Intelligence. - New York : Bantam Books, 1995. - 352 p.
2. Mayer J. D., Salovey P. Emotional Intelligence and the Construction of Feelings. - New York : Basic Books, 1997. - 320 p.
3. Karimova V. M. Oila psixologiyasi. - Toshkent : Fan va texnologiya, 2018. - 320 b.
4. G'oziev E. G'. Umumiy psixologiya. - Toshkent : O'qituvchi, 2019. - 512 b.
5. Андреева Г. М. Социальная психология. – Москва : Аспект Пресс, 2021. – 363 с.
6. Shoumarov G'. B. Oila psixologiyasi asoslari. - Toshkent : O'zbekiston, 2017. - 256 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi. - Toshkent : Adolat, 2024. - 128 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.